

Patientsäkerhet under extrema förhållanden

- lärdomar från markörbaserad journalgranskning av 1 529 covid-19-vårdtillfällen

Covid-19-pandemin har ställt svensk sjukvård inför stora utmaningar. En enastående anpassning till extrema förhållanden har gjorts av medarbetare på många nivåer och i olika verksamheter. Under de tio månader som pandemin pågått har nya behandlings-, läkemedels- och personalrutiner successivt införts. Kunskapen om sjukdomen och hur den kan behandlas har ökat. Olika utvärderingar av behandlingsmetoder och resultat har genomförts. Denna utvärdering har fokus på skador som inträffat under vård av covid-19-patienter. Exempel på sådana skador är trycksår eller vårdrelaterade infektioner.

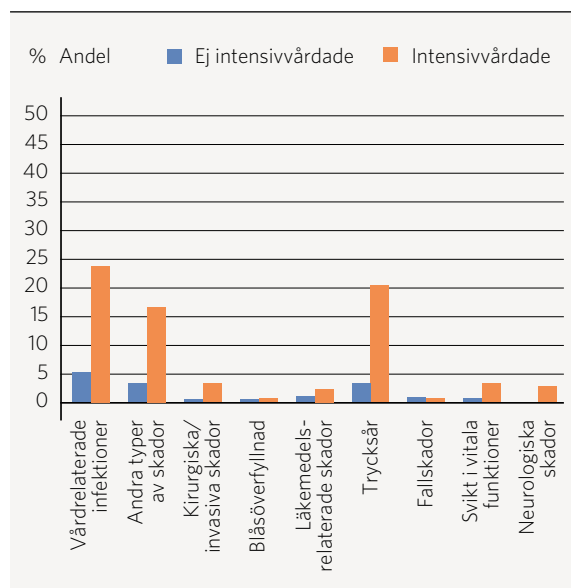
Trots mycket ansträngda arbetsförhållanden har 1 529 vårdtillfällen från samtliga 21 regioner kunnat granskas. Dessa utgör cirka 7,5 procent av samtliga covid-19-vårdtillfällen, som registrerats i slutenvård under perioden 1 mars–30 juni 2020 i Sverige. Som jämförelse granskades slumpvis utvalda icke covid-19-vårdtillfällen i den somatiska slutenvården under samma tidsperiod.

Resultat

59 procent av patienterna med covid-19 var män. Andelen patienter över 70 år var 48 procent. I covid-19-gruppen låg skadefrekvensen på 18,4 procent, nästan dubbelt så högt som för övriga patienter som granskats under samma period. Lång vårdtid innebar förekomst av fler skador. De vanligaste skadorna var olika typer av vårdrelaterade infektioner och trycksår. Några nya skadetyper identifierades inte hos covid-19-patienter.

Närmare 16 procent av patienterna behövde intensivvård. Bland intensivvårdade patienter var 72 procent män. Intensivvårdspatienterna var i genomsnitt yngre än de som inte vårdats på IVA. Skadefrekvensen var fyra gånger högre för de patienter, som under sjukhusvårdtillfället vårdats på en intensivvårdsavdelning (diagram 1).

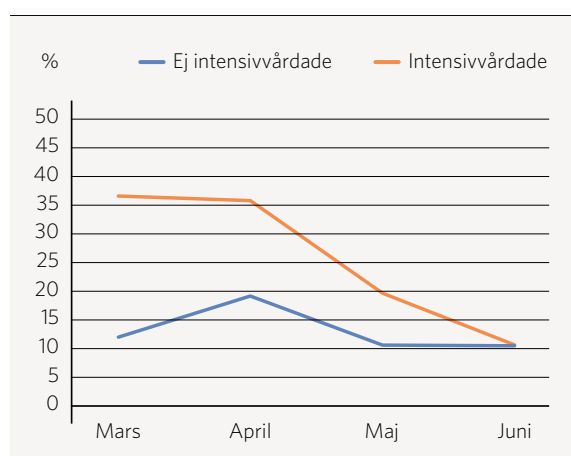
DIAGRAM 1. Andel (%) vårdtillfällen med respektive skadetyper, med och utan intensivvård

Förändring över tid

Totalt avled cirka 15 procent av patienterna under vårdtillfället. Av de patienter som under vårdtiden inte vårdats på IVA avled cirka 14 procent; bland de patienter som intensivvårdats avled närmare 25 procent. Även om den studerade tidsperioden är kort har materialet analyserats månadsvis i syfte att identifiera förändringar i mortalitet över tid. Andelen intensivvårdade patienter med covid-19 som avled minskade under perioden (diagram 2). Även om mortaliteten minskade låg skadenivån kvar på samma höga nivå.

DIAGRAM 2. Andel (%) avlidna patienter per månad med och utan intensivvård

En trolig förklaring till den sjunkande IVA-mortaliteten är en ökad förståelse för sjukdomsförloppet. Genom förändrad läkemedelsbehandling har behandlingsresultatet påtagligt förbättrats. Även andra förändringar har inneburit ett bättre resultat. På IVA har till exempel patienternas syresättning kunnat förbättras genom behandling i bukläge i samband med respiratorvård.

Diskussion

Den höga andelen skador som noterades beror till stor del på att sjukhusvårdade patienter med covid-19 är mycket svårt sjuka och vårdas under längre tid och under förutsättningar, som i många avseenden i hög grad skiljer sig från det normala.

Behandlingen av en allvarlig sjukdom kan i sig leda till skador, men skador kan också uppkomma om förebyggande åtgärder inte vidtas fullt ut. Inga nya skadetyper identifierades och för de vanligaste skadorna, som är vårdrelaterade infektioner och trycksår, finns kunskaper om hur de kan förebyggas. De krävande förhållanden som präglar vården av covid-19-patienter gör att det sannolikt kan vara svårt att fullt ut prioritera förebyggande åtgärder. Ett annat skäl kan vara att kunskapen om dessa åtgärder ännu inte finns hos personal, som nyligen introducerats. Förutom de höga krav som vård av covid-19-patienter ställer, krävs också ett fokus på patientsäkerhet. Patientsäkerhetsarbetet behöver anpassas till den aktuella situationen; resurser och kompetens bör avsättas även till det förebyggande arbetet. Detta är särskilt viktigt vid introduktion av nya medarbetare.